

КРИТЕРІЇ РИЗИКОВОСТІ ПЛАТНИКА ПДВ

КОСТЮКОВИЧ Анастасія, здобувачка вищої освіти спеціальності 071 Облік і оподаткування

Луцький національний технічний університет

Анотація: у роботі досліджено критерії ризиковості платника ПДВ, визначені постановою Кабінету Міністрів України № 1165. Проаналізовано їх значення для виявлення фіктивних підприємств, боротьби з ухиленням від сплати податків та забезпечення прозорості господарської діяльності. Розглянуто правові, фінансові та репутаційні наслідки визнання підприємства ризиковим, зокрема зупинку реєстрації податкових накладних та можливі втрати бізнес-партнерів. Наголошено на важливості дотримання платниками ПДВ вимог законодавства для уникнення негативних наслідків і підтримання стабільності на ринку.

Ключові слова: ПДВ, критерії ризиковості, податкові накладні, тіньова економіка.

Податок на додану вартість (ПДВ) – це один із головних непрямих податків в Україні. Він включається у вартість товарів чи послуг і фактично сплачується покупцем, але облік та перерахування до державного бюджету здійснює продавець, який у цьому випадку виступає податковим агентом. Ставки та порядок справляння ПДВ регламентує Податковий кодекс України.

Незважаючи на значний обсяг надходжень до бюджету від ПДВ і його велику частку в загальних податкових надходженнях, цей податок не розкриває свій повний потенціал через поширену тіньову економіку [1]. Проблема ризиковості платників ПДВ є поширеною та має тенденцію до зростання.

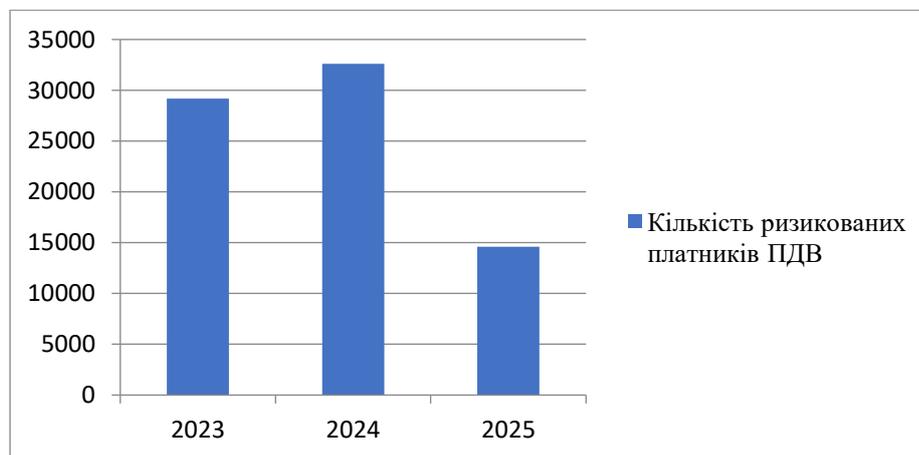

Рисунок 1 – Зміна кількості ризикованих платників ПДВ

Джерело: складено автором на основі [2].

Широко поширені випадки ухилення від сплати цього податку або використання фіктивних схем для незаконного відшкодування. Саме тому було запроваджено критерії ризиковості платника ПДВ, що допомагають податковим органам визначати підприємства з підвищеною ймовірністю порушень. Їх

застосування дозволяє виявити сумнівні операції, зменшити податкові зловживання та підвищити прозорість діяльності підприємства.

Критерії ризиковості платника податку (таблиця 1) визначено в додатку 1 до Порядку зупинення реєстрації податкової накладної/розрахунку коригування в Єдиному реєстрі податкових накладних, затвердженому постановою Кабінету Міністрів України від 11.12.2019 року № 1165 [3]. Їх основне завдання – виявити компанії, які можуть бути задіяні у схемах ухилення від сплати ПДВ. При цьому важливо, щоб критерії були об’єктивними й дозволяли відрізнити справжній бізнес від фіктивного.

Таблиця 1 Критерії ризиковості платника податку на додану вартість

Критерій	Суть
Реєстрація на недійсні або підроблені документи	Підприємство зареєстроване на фальшиві, загублені чи втрачені документи.
Реєстрація на неіснуючих або зниклих осіб	Компанію оформили на померлих чи вигаданих людей, що свідчить про фіктивність.
Реєстрація без наміру здійснювати діяльність	Фізичні особи зареєстрували підприємство, але не планували реально працювати.
Діяльність без відома власників чи керівників	Компанія діє без відома її засновників або офіційних директорів.
Відсутність рахунків у банках (крім казначейських)	Юридична особа не має відкритих банківських рахунків для ведення діяльності.
Неподання декларацій з ПДВ	Платник не подає звітність з ПДВ протягом двох звітних періодів.
Неподання фінансової звітності	Юридична особа не подає фінансову звітність за останній звітний період.
Податкова інформація про ризиковість операцій	Контролюючі органи виявили ознаки фіктивних операцій у податкових накладних.

Джерело: складено авторкою на основі [3].

Визнання підприємства ризиковим платником ПДВ має серйозні правові та економічні наслідки. Зупинка реєстрації податкових накладних: після включення до переліку ризикових відбувається повна зупинка реєстрації усіх поданих податкових накладних в ЄРПН, що ускладнює можливість контрагентів підприємства скористатися правом на податковий кредит. Це робить співпрацю з таким суб’єктом не вигідною, що може призвести до втрати клієнтів.

Фінансові втрати: відсутність можливості реєстрації накладних може мати наслідком зменшення доходів через розірвання контрактів або затримки в оплатах.

Репутаційні ризики: підприємство набуває статусу ненадійного партнера, що ускладнює залучення нових контрагентів [4].

Таким чином, статус ризикового платника не лише створює труднощі у взаємодії з податковими органами, а й безпосередньо загрожує стабільності підприємства на ринку. Критерії ризиковості платника ПДВ є важливим інструментом у боротьбі з податковими махінаціями. Вони дозволяють державі вчасно виявляти сумнівні підприємства та запобігати втратам бюджету. Водночас для чесних суб'єктів господарювання важливо знати ці критерії та уникати ознак, які можуть призвести до включення їх у категорію ризикових. Це забезпечує прозорість бізнесу, сприяє розвитку партнерських відносин і зменшує ризики конфліктів із податковими органами.

Література:

1. Черкасова С. В., Бартко М. Т. Податок на доданувартість як інструмент забезпечення фіскальної функції податків. Вісник Львівського торговельно-технічного університету. 2024. вип. 76. С. 7–15. URL: <https://doi.org/10.32782/2522-1205-2024-76-01> (дата звернення 24.09.2025).

2. Скільки ризикових платників ПДВ в Україні: цифри від ДПС. Дебет-кредит. 01.09.2025. URL: <https://news.dtkr.ua/taxation/pdv/102649-skilki-rizikovix-platnikiv-pdv-v-ukrayini-cifri-vid-dps> (дата звернення 24.09.2025).

3. Про затвердження порядків з питань зупинення реєстрації податкової накладної/розрахунку коригування в Єдиному реєстрі податкових накладних: Постанова Кабінету Міністрів України від 11 грудня 2019 р. № 1165. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1165-2019-п#Text> (дата звернення 24.09.2025).

4. «Ризиковий» платник ПДВ: що варто знати про надання суб'єкту такого статусу. Армада. 24.09.2024. URL: <https://armada.law/blog/ryzykovyj-platnyk-pdv-shho-varto-znaty-pro-nadannya-subyektu-takogo-statusu/> (дата звернення 24.09.2025).

***Annotation:** the paper examines the risk criteria of a VAT payer, defined by the Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine No. 1165. Their significance for identifying fictitious enterprises, combating tax evasion and ensuring transparency of economic activity is analyzed. The legal, financial and reputational consequences of recognizing an enterprise as risky are considered, in particular, the suspension of registration of tax invoices and possible losses of business partners. The importance of compliance by VAT payers with the requirements of the legislation in order to avoid negative consequences and maintain stability in the market is emphasized.*

***Key words:** VAT, risk criteria, tax invoices, shadow economy.*

***Науковий керівник: ЧУДОВЕЦЬ Віталій,
к.е.н., доцент кафедри обліку і аудиту
Луцький національний технічний університет
м. Луцьк***